Materiallar to'plami · Conference Proceedings
"ZAMONAVIY TADQIQOTLAR VA BARQAROR RIVOJLANISH" respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi
04 August 2026
UDK 378
PEDAGOGIKA

DIZAYN TA'LIMI TALABALARI UCHUN "TIKUV BUYUMLARI TEXNOLOGIYASI" FANIDA KASBIY-AMALIY KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISHNING INTEGRATIV-METODIK YONDASHUVI

G'olibjon G'ulamovich Axmedov*
NamDU tadqiqotchisi
✉ golib.axmedov.76@gmail.com

ANNOTATSIYA

Maqolada dizayn (kostyum) ta'limi yo'nalishi talabalarining "Tikuv buyumlari texnologiyasi" fanidan kasbiy-amaliy kompetensiyasini rivojlantirishga qaratilgan integrativ metodika taqdim etiladi. Tadqiqot loyihalash (project-based) yondashuvi, SCAMPER va Brainstorming kabi ijodiy usullar hamda zamonaviy raqamli resurslar (CLO 3D, AutoCAD, Adobe Illustrator va boshqalar) integratsiyasi asosida amalga oshirildi. Maqolada metodikaning tarkibi, amaliyotdagi qo'llanilishi, baholash mezonlari va amaliy-tadbiqiy tavsiyalar bayon etiladi.

Kalit so'zlar

dizayn ta'limi, tikuv buyumlari texnologiyasi, kasbiy-amaliy kompetensiya, loyihalash metodi, elektron ta'lim resurslari, pedagogik tajriba

DOI: 10.5281/zenodo.23429362

Hozirgi davrda jamiyatning innovatsion rivojlanishi, ta'lim tizimining xalqaro standartlarga integratsiyalashuvi hamda yuqori intellektual salohiyatli kadrlar tayyorlash ustuvor vazifa hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasining "2022-2026-yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi"da belgilangan ta'lim sohasidagi islohotlar va Prezident Shavkat Mirziyoyevning tarixiy merosni asrab-avaylash zarurligi haqidagi ta'kidlari fonida, "Dizayn" bakalavriat ta'lim yo'nalishining "Tikuv buyumlari texnologiyasi" kursini o'qitishda innovatsion va integrativ yondashuvlarni qo'llash alohida ilmiy-pedagogik ahamiyat kasb etadi. Ushbu maqola dizayn ta'limini modernizatsiya qilish, uni fanlararo aloqalar asosida boyitish hamda talabalarning intellektual salohiyatini oshirishga qaratilgan metodik yechimlarni taklif etadi. Zamonaviy pedagogika ta'lim jarayonini subyekt-subyekt munosabatlari asosida tashkil etishni talab qiladi.

Biroq, "Dizayn" ta'limi yo'nalishida "Tikuv buyumlari texnologiyasi" kursini o'qitish amaliyotida an'anaviy metodlardan ustunlik qilinayotganligi, fanlararo integratsiya va innovatsion ta'lim texnologiyalarining yetarli darajada tatbiq etilmaganligi, shuningdek, talabalarda kasbiy amaliy kompetensiyalarni rivojlantirishga qaratilgan kompleks o'quv-metodik ta'minotning mavjud emasligi tadqiqot muammosini tashkil etadi. Bu muammoning hal etilishi ta'lim sifatini oshirishga, bo'lajak dizayner mutaxassislarining kasbiy kompetentligini yuksaltirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi Namangan Davlat Texnika Universiteti ning ilmiy-tadqiqot ishlari rejasi doirasida bajarilgan. U respublika fan va texnologiyalar rivojlanishining I. "Axborotlashgan jamiyat va demokratik davlatni ijtimoiy, huquqiy, iqtisodiy, madaniy, ma'naviy-ma'rifiy rivojlantirishda innovatsion g'oyalar tizimini shakllantirish va ularni amalga oshirish yo'llari" ustuvor yo'nalishi doirasida amalga oshirilgan. Tadqiqotning maqsadi Dizayn ta'limi yo'nalishi ta-

labalarining tikuv buyumlari texnologiyasi fanidan kasbiy amaliy kompetensiyasini rivojlantirish metodikasini ishlab chiqishdan iborat.

Zamonaviy ta’limda kompetensiyaviy yondashuv ta’lim natijasini amaliy faoliyatga mos kadrlar tayyorlashga yo‘naltiradi. Dizayn ta’limi, xususan kostyum dizayni, nafaqat badiiy bilimni, balki texnologik, raqamli va ijodiy qobiliyatlarni birgalikda rivojlantirishni talab etadi. Shu munosabat bilan “Tikuv buyumlari texnologiyasi” fanida kasbiy-amaliy kompetensiyani shakllantirish haqida yangi metodik yechimlar zarur. Ushbu maqola shu muammoning yechimini taklif etadi va metodikaning samaradorligini pedagogik tajriba orqali tasdiqlaydi.

Tadqiqot metodologiyasi nazariy va empirik usullarga asoslandi. Nazariy bosqichda pedagogik, psixologik va dizayn ta’limi adabiyotlari tahlil qilindi. Empirik bosqichda uch bosqichli pedagogik tajriba tashkil etildi: aniqlashtirish (boshlang‘ich diagnostika), shakllantirish (metodikaning joriy etilishi) va umumlashtirish (yakuniy diagnostika). Tajriba Jizzax politexnika instituti, Namangan Davlat Texnika Universiteti va Toshkent To‘qimachilik va Yengil Sanoat Institutida o‘tkazildi — jami 346 nafar talaba (tajriba 176, nazorat 170). Metodlar: anketalar, testlar, ekspert bahosi, elektron portfolio, pedagogik kuzatuv. Statistik tahlil uchun Styudent t-testi va Pirsonning Xi-kvadrat testi ishlatildi.

Taklif etilgan metodika quyidagicha bo‘lib, **didaktik model:** kognitiv, faoliyatli-texnologik, ijodiy-konstruktiv va shaxsiy-refleksiv komponentlar integratsiyasi. **asosiy metodlar:** loyihalash (Tell–Show–Do), SCAMPER, brainstorming, 3D modellashtirish, prototiplash va portfolio-based assessment. **raqamli vositalar:** Adobe Photoshop/Illustrator, CorelDRAW, AutoCAD, CLO 3D/Marvelous Designer, Auto Play Media Studio asosida interaktiv resurslar. **baholash:** kvalimetrik yondashuv orqali yuqori/o‘rta/past darajalar; motivatsion-kognitiv, kreativ-jarayonli va izlanishli-integrativ mezonlar.

Tajriba natijalari shuni ko‘rsatdiki: Tajriba guruhida yuqori darajadagi kompetensiya ko‘rsatkichiga ega bo‘lgan talabalar soni tajribadan oldin 17% bo‘lsa, keyin 39% ga oshdi. Umumiy o‘rtacha o‘zlashtirish ko‘rsatkichi tajriba guruhi uchun tajriba boshida 57,3% dan tajriba oxirida 70,7% ga ko‘tardi — bu +13,7% farqni berdi. Styudent testi bo‘yicha farq statistik jihatdan ahamiyatli (t > krit. qiymat), Pirson Xi-kvadrat testi ham natijalar farqini tasdiqladi. Elektron resurslar va 3D modellashtirish talabalarning vizual tafakkuri va loyihalash qobiliyatlarini sezilarli yaxshilaganligi kuzatildi.

Olingan natijalar metodikaning amaliy samaradorligini ko‘rsatadi. Loyihalash metodi va raqamli vositalarni birgalikda qo‘llash nazariy bilimlarni amaliyot bilan muvaffaqiyatli bog‘lashga yordam berdi. SCAMPER va brainstorming ijodiy yechimlarni tezlashtirdi, portfolio baholash esa baholashning haqqoniyligini oshirdi. Tajriba davomida o‘qituvchilarning malaka oshishi va o‘quv-resurslar sifatining oshirilishi ham muhim rol o‘ynadi.

Xulosa va tavsiyalar. 1. Dizayn ta’limida “Tikuv buyumlari texnologiyasi” fanida kasbiy-amaliy kompetensiyani rivojlantirish uchun integrativ metodika samarali.

2. Loyihalash yondashuvi + raqamli modellashtirish + interaktiv elektron resurslar kombinatsiyasi o‘qitish samaradorligini oshiradi.

3. OTMlar darajasida metodik qo‘llanmalar, video-masterklasslar va raqamli laboratoriyalar yaratish tavsiya etiladi.

4. Kelgusida uzoq muddatli kuzatuv va ishga joylashish indikatorlari (employability) asosida metodikaning ta’sirini baholash lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. Toshkent: O‘zbekiston. 2018, -B. 6-7.
2. Ta’lim to‘g‘risidagi O‘zbekiston Respublikasining Qonuni. –Toshkent: O‘zbekiston, 2020 yil 23 sentyabr. (Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi, 24.09.2020 y., 03/20/637/1313-son)
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-4947-sonli Farmoni (2017 yil 7 fevral) “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”. // O‘zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to‘plami, 2017 y., 6-son, 70-modda.

4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-4433-sonli Qarori (2019-yil 30-avgust) “Yoshlarni ilm-fan sohasiga jalb etish va ularning tashabbuslarini qo‘llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”.
5. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2021. – B.464.
6. Azizxodjayeva N.N. Pedagogik texnologiya. – T.: O‘qituvchi, 2001. 286 b.
7. Zeer E.F. Kompetentnostnыy podxod k obrazovaniyu. – M.: Akademiya, 2005.
8. Markova A.K. Psixologiya professionalizma. – M.: Znanie, 1996. – 308 s.
9. Markova A.K., pedagogik kompetentlik haqida. — Moskva, 2010.